

מסורת הש"ס

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סא.

רבינו גרשום

(א) [ע"ז, ט] [נאפרס רש"ש, א] [שייך לעיל נט. במשנה, ד] [לעיל ס: א, ט] [ג"ז שייך שם, א] [עין תוס' שם ד"ה מה ארי כו' מ"ש בשם ר"ת, א] [ג"ז שייך לעיל נט. במשנה, ח] [ולקמן סה, ט] [ולקמן סה, ט]

נשר. הוזכר בטמאים ודיני בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנים הללו וטמא אף כל שאין לו אחד מכל הסימנים הללו מין נשר הוא וטמא אצל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור וכל שכן שנים או שלשה או כולם חוץ מעופות המפורשים בפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע"פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן^(א) טמאים והיא אף לא מרבי אלא מין נשר דאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין כאן וכדמנא לקמן (דף סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאים ובהנך כ"ד אמרינן דאית בהו זכולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר: **טורים**. מנה הכתוב לטהרה ומהן אמה דן בנין אב לכולן. ואע"ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשר עד דליכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש^(ב) לה: **פירוש**. לא נתפרשו הסימנים ממנו בטורה אלא מדמנה תורין בטורין והני איתנהו בהו ומהו נשר בטמאין ובארבעה סימנים הללו הן חלוקין ש"מ הן הן סימני טהרה: **עוף הבא לפנינו בסימן אחד**. של טהרה טהור וכל שכן אם בא בשנים או שלשה ובלבד שיכיר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים: **אם כן**. דמתורין ילפינן: **שאר עופות טמאין למה לי**. דכתבינהו והא לית חד בהו דליהו זיה כולהו ארבעה סימנים דהכי אמרינן לקמן [ע"ז, ב] דבעשרים מינייהו איכא ג' סימנים ובעורב תרין וצפרים ובעזניה חד חד: **ה"ג ויליף מינייהו מה הם תלפא ולא אכלינן אף כל תלפא ולא ניכול וכו'** **פירוש**. **א"כ**. דאפילו בתלפא נפקא לן מעופות המפורשים ללא מתכשר למה לי למיכתב עורב דלית ליה אלא תרי:

מה נשר מיוחד בו' אף ב' ביוצא בו טמא. פירש רש"י דהאי אף כל לא מרבינן אלא מין נשר שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין כדקמיה לקמן (סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאין והנך כ"ד האמורין דאיכא זכולהו סימן טהרה חוץ מן הנשר ואין זה ראייה דלילמא ה"ק לפיכך מנה הכתוב בטמאים משום דעל ידי כ"ד אלו וסימניהו נוכל להכיר כל הטמא שבעולם אלא אם היה אלו למנות בטורין היה צריך למנות יותר וכן כי קאמר ולעופות אין מספר ופרך עופות טמאין כ"ד ניהו אלא לעופות טהורין אין מספר התם צ"ל למימר אין מספר שנוכל להכיר על ידיהם כל האחרים ומשני דאין מספר לטהורים קאמר ושפיר קא מרבה הכא אפילו שאר מינין שאינן מין נשר: **ב' עוף הדורם טמא**. וא"כ והיכי קים לכו לרצנן הך מילתא וכי קניג או בליסטרי היו שצדקו כל העופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמר לקמן (דף סג:) דלעופות טהורים אין מספר ואי הלכה למשה מסיני הוא א"כ ל"ל דכתב רחמנא פרס ועזניה תרוייהו לא לכתוב אותם שדורס דממה נפשך חד מינייהו דורס שאין בכל אחד אלא חד סימן של טהרה ואותו שצוה אינו צוה כדמוכח בגמרא וי"ל דשמא קבלה היתה מימות נח שהקריב מכל עוף טהור וצדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס אצל ששסעיה^(א) לא שייך למימר הכי דאין זה מין בפני עצמו אלא ודל בהמה כדאיתא בהמפלת (מה דף טז:): **פ"ה הדרורם**. פ"ה בקונטרס שאזוח בלפורניו ומגזיה מן הקרקע מה שאוכל וקשה לר"ת דהא אפילו תרנגולת עושה כן ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתיך לה עד שתמות כי ההיא דפרק אלו עוברין (פסחים מט: א) המשיא את בתו לנ"ע כאלו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתיך עד שתמות אף ע"ה מכה וזועל ואינו ממתיך עד שתפסיק וכן בסוף פ"ק דצ"ק (דף טז:): **ארי צ"ה דרס ואכל פטור פירוש** מחיים דהיינו אורחיה והיו שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והיו ליה קרן ופרך והא כמיז ארי טורף צדי גורותיו ומשני שציל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנק לנצחיותו שציל לנצחיותו: **ב' שיש לו אצבע יתירה וזכר וקורקבנו נקלף שחור**. בגמרא^(א) קמני דברייתא ר"ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה חפץ וקורקבנו נקלף שחור ופ"ה שם בקונטרס דארישא סמך דמני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואחל למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנים צידוע שהוא טהור ואין לשון דברייתא משמע כן ומפרש ר"ת כיון שיש לו ג' סימנים הללו של טהרה צידוע שאינו דורס וטהור וי"ל לזדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דלמך לקמן בגמרא דג' סימנים הדרי זכולהו פ"ה צ"ט עופות ע"כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה חפץ וקורקבנו נקלף א"כ אינן דורסין ויש להם ארבעה סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא צ"ב סימנים טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחק חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדלריך להכיר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי זכולהו צ"ט עופות דסימן הרביעי דליתיה צ"ט עופות דליתיה אלא או צפרים או בעזניה כדמוכח בגמרא וא"כ ולמה ליה למנקט הכא כל ג' סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר צידוע שהוא טהור כגון צאותו סימן דליתיה צ"ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי בשום עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית ליה אלא חד ועורב וי"ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלף הוי ידעינן מתי ניהו אותן סימני טהרה דליתיה צ"ט עופות והלא הוי מכירין שכל כדאמר רבי יוחנן^(א) לדידי חזי לי שכל וכו' לדידי חזי לי רחם ועצד שרקרק וכן התנשמת שהיא צאות שבעופות וצפרים המפלת (מה דף טז:): **קריא וקפופא דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם והיינו כוס ויגשוף והואיל ומכירין אותן לצדקו בהן והיו יכולין להכיר עוף הבא לפנינו צאותו סימן רביעי שאין זכולן סימן אחר עמו דהשתא ליכא לספוקי בשום עוף טמא וכן עורב היו מכירין דליתיה צ"ט עופות ואלא הוי מוטלעין את הלוך מפני שהוא מאלץ לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו וצפרים השולח (גישין דף מה). אמרינן דלמך עורב ואמר עיליש צרה וצסוף פרק במה אשה (שבת דף טז:): **האומר לעורב צרה וא"כ לצדקו שני סימני טהרה דעורב וצאותו שני סימני טהרה דליתנהו בעורב ליתכשרו כולהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לצר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרמא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגזי סנונית לצנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו צ' ליתנהו בעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה צעיר אלא או או קמני וארישא קאי דקמני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א"כ צאינו דורס וצאידיך חד סימן דבעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא ונראה לפרש דכל עיקר משנתנו לא באת אלא לאשמועינן ד' סימנים של טהרה וממילא ידעינן דהנך סימני טהרה דליתנהו בעורב מחזקינן ליה בטוריה: **א' נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים**. פ"ה בקונטרס מדמנה תורין בטורין והנהו איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנים הללו הם חלוקין ש"מ הן הם סימני טהרה וקשה לפ"ה דקאמר בסמוך וילף מפרס ועזניה א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מצביא הא אצטרך נשר לאורוי לן סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו הוה ידעי דכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וצ"ל שניהם הן חלוקין מתורין מכל ד' סימנים אלא קשה מתורין דקאמר דלא אצטרך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא דד' סימני טהרה דהשתא ג' מהם יהו סימני טומאה שיהו צ"ט עופות ד' סימני טומאה ונשר חד ומיהו הכי לא הוה מני למימר דהא פרס ועזניה ההוא דלית ביה סימנא דלא הדר זכולהו לא יהא צו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מ"ט עופות אצל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה ונראה לפרש דס"ד שיש שום תורין מיותר לאורוי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורוי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דלמא לגופיה ומשני דאין שום תורין מיותר וכולהו אתו לקרבן: **ב' הנה תלפא ונא אבא'ינן ב' ה' למ' לשנויי דהו ליה י"ט כתובים הנאים כאחד אלא דעדיפא קא משני קשה דזה הדבר עצמו היה רואה ללמוד מתורין דבתלת לא אכלינן עד דליכא כולהו וכיון דמשני אס כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א"כ מאי הדר פריך וילף מהתם מה הדר תלפא ולא אכלינן כו' וי"ל דפריך וילף מינייהו דצאותו ג' סימנים לא ניכול אלא בתרי מינייהו וצדק דלית בהו אכלינן דהיינו תלפא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דליכא כולהו ומשני א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאיך מטהר אלא בשני סימנים ואחר דליתיה צ"ט עופות א"כ לעורב דלית ביה אלא תרי למה לי:******

וילף

וילף

וילף

וילף

וילף

א"כ שאר עופות טמאין למה לי. כלומר אי אמרינן מה תורין דאית בהו ארבעה אף כל דאית בהו ארבעה ואי לית ליה ארבעה לא א"כ שאר עופות טמאין לבר מנשר ומפרס ועזניה ומעורב דכתב רחמנא למה לי דאית להו תלתא תלתא סימנים ואעפ"כ טמאין הא אמרינן וגמרינן מתורין מה תורין דאית בהו ארבעה ולא פחות אף כל עופות לישתור בארבעה ולא פחות: אלא מדכתב רחמנא עשרים ואחד עופות. ש"מ דלא גמרינן מתורין: ויילף מהתם. כלומר משאר עופות טמאין: התם כו' תרי מיבעיא. כלומר עורב אית ליה תרי סימנים ואף על פי כן טמא: